

Десислава Илкова

КАР(А) ТЕНЕ

ПЪТЯТ НА ВАСИЛА

© Десислава Илкова, автор, София, 2022
© Дамян Дамянов, художник на корицата, 2022
© Издателство Ерове, 2024

ISBN 978-619-7736-97-7

Десислава Илкова

КАР(А) ТЕНЕ

ПЪТЯТ НА ВАСИЛА

*Вдъхновен от
действителни
събития*

София, 2024

*Всички истории в тази книга са вдъхновени
от действителни събития, но тя е плод
на художествена измислица. Имената на част
от героите са променени.*

Това е книга за превратностите на човешкия живот. За загубите, но и за онези неочаквани дарове, които получаваме след всяка загуба. Книга не само за историята на няколко души, но и връщане назад във времето. В едни много по-тежки времена на войни, глад и тежък труд, но и времена – много по-истински и чисти в същността си от настоящето.

Това е едно пътуване през вековете, разказ за първата любов и смелостта на младостта, но и за мъдростта и смирението на старостта.

Книга за едно закътано в южния край на България селце, което е просъществувало, благодарение на добрите хора и смелите мечти.

5 юли 1913 г.

Одрин, Царство България Междусъюзническата война

В града вече се носеше слух, че османските войски са успели да прекосят граничната линия Мидия – Енос и превземаха всичко по пътя си. Бяха успели да си върнат Люлебургаз, Виза и Бунархисар и изглеждаше въпрос на броени дни да навлязат в Одрин. Този път османците изглеждаха готови на всичко да си върнат честта и отнетите земи. В онези дни Одрин беше важен икономически център и за тях бе огромно падение превземането му от българската армия преди няколко месеца. Турците още не можеха да се примирят с този факт, въпреки официалните документи.

Местните се готвеха за поредна война, след като следяха случващото се в Кочани, Кукуш и всички останали населени места, които бяха пламнали в боеве. Животът в града в онази, изпълнена с война, година беше като въртележка – ту бяхме под османска власт, ту под българска.

Спокойствието ни трая само няколко месеца, до избухването на Междусъюзническата война. В края на юни вече се заговори усилено, че турците всеки момент ще си върнат Одринска Тракия и ще изсе-

лят всички българи. Знаехме, че е твърде опасно да чакаме османската армия да нахлуе в града, и започнахме да се подготвяме за път.

С майка и татко живеехме в Одрин, откакто се помня. Майка ми беше гъркиня, казваше се Леда. Красива и много сърдечна жена, така си я спомням и до ден днешен. Татко ми – Тодор, беше българин. Той беше много учен човек за времето си. Дядо е бил поп и е настоял синът му да стане учител. Това бяха най-тачените професии в онези години. Баща ми беше послушал съвета му и се запознали с мама, докато на младини е бил учител в Солунската гимназия. Набързо се влюбили, сключили брак и там, в Солун, съм се родила аз, в далечната 1895 година.

След няколко години на татко му предложили да се премести да преподава в Одрин. По-дейните българи там бяха създали възрожденско българско класно училище, което после прерасна в българска мъжка гимназия. Така ние тримата сме се озовали в някогашната столица на Османската империя...

Васила

Васила

ПЪРВА ЧАСТ

1955 г.

с. Черна могила

Селото беше малко. Хората се знаеха като пръстите на едната ръка. Всичко се разчуваше от уста на уста за минути, но за нея в онзи момент нищо друго нямаше значение, освен онези смугли решителни очи.

Очите на Иван.

Вече приближаваше Бъдни вечер, а тя още помнеше първия миг, в който погледът ѝ се спря в тях – две очи – безкрайност.

* * *

Беше лято, полята разцъфваха в приказен пейзаж. Жуженето на пчелите, песните на щурчетата вечер край реката, вятърът в разлистените клони на достолепни дървета, видели какво ли не, всичко напомняше на безвреме. Нивите бяха отрупани с реколта, водоемите бяха пълни с вода, животните на големи стада опасваха тучната трева по склоновете. Селото кипеше. Тук се зададе каруца с отрудено крехко магаре, понесло на плещите си сякаш цял един свят. Там залае куче и видиш как стопаните тръгват към полето. На някоя голяма стара порта чакат биволите за паша. Дворовете бяха пълни с

живот, а къщите... къщите бяха пълни с лица на спокойни трудолюбиви хорица.

В края на един такъв, горещ до разтапяне, летен ден Цвета срещна Иван. Там, при Дядо-Димовата чешма, по нанадолнището в края на селото, дете нямаше жива душа. Днес беше неин ред да иде за вода. Майка ѝ беше заета да готви на цялото домочадие, което освен тях двете, се състоеше от баща ѝ, тримата му братя (ергени още), брат ѝ и старите, както ги наричаха във всяка къща. Работата не беше никак малко, затова децата от малки бяха впрегнати в домакинството, в кърската работа, и в отглеждането на добитъка. Момичето, което беше по-голямо с 4 години от брат си Митко, си спомняше как едва 6-годишна пазеше кравите на паша и се грижеше за него въщи. Без време порасна тя и сега, на 18, се чувстваше, сякаш е изживяла цял един дълъг живот.

В онзи ден на чешмата Цвета беше с обикновена, но както винаги чиста и спретната, делнична премяна. Беше сплела косите си като житни класове – гъсти, златни, бляскави, дъхави. Зад ухо бе боднала малка розичка, която откъсна на излизане от двора.

Не беше невиджано красива, но добротата ѝ я до-рисуваше по един приказен начин. От нея струеше нещо ангелско, нещо като от друг свят. Очите ѝ бяха като спокойно езеро, в което можеш да се гмурнеш и да се носиш в безвремие. Благата ѝ усмивка беше като благодат. Беше толкова милосърдна и кротка, а в същото време бе по-силна от мнозина. Не се даваше на никого – ни на работа, ни на акъл.

В тишината на летния зной, докато пълнеше кофата си, тя чу конски тропот. Конете винаги носеха със себе си духа на непобедими воители.

Обърна се и го видя. Мъжът със смуглите очи. Красив, напет, излъчващ сила и мощ, сякаш бяха едно цяло със силното мускулесто животно под него. Бяха като вихър. Всъщност така беше и името на коня му – Вихър. А Иван, както по-късно щеше да научи тя, беше най-желаният ерген в селото. Хубав, силен, смел, хитър, от заможна семейство, нивите и добитъка им брой нямаха. И още ерген. Всички моми се молеха да ги хареса на някоя попрелка* и да им се падне в къщата.

Цвета обаче не беше като всички, не беше интересийка и не я вълнуваха ниви и животни. Тя беше чувствителна и романтична душа. Тя мечтаеше за любов, мечтаеше да бъде целия свят само за един човек. Беше любознателна и четеше всяка една книга, която попаднеше по случайност в малкото им закътано селце. Всеки път, щом се докоснеше до някоя разтърсваща любовна история, се превъплъщаваше мислено в главната героиня и изживяваше емоциите ѝ буква по буква. Знаеше, че някой ден и тя ще изживее любов като от романтичен разказ. И се случи – по-рано, отколкото предполагаше.

Очите ѝ просто потънаха в неговите и за нея всичко застина за миг. Нямаше го въздуха, нямаше го лятото, нямаше го селото, нямаше го въртенето на земното кълбо. Светът ѝ просто спря. В този кратък миг, в който си позволи да взре очи в неговите, преди да склони свенливо поглед, тя разбра, че не ще обича друг до края на живота си.

От вълнението тя изпусна бакърената кофа, която беше наполовина пълна, и се смути още по-

* Попрелка – седянка

вече. Иван слезе от коня и понечи да ѝ помогне. Цвета обаче се засрами, страните ѝ пламнаха като узрял розов домати, готов да бъде откъснат привечер, и се затича към вкъщи. Нямаше думи, нямаше допир, дори не си казаха имената. Но за нея това единствено потъване на очите ѝ в очите му беше достатъчно.

Вечерта баща ѝ я попита защо е така необичайно мълчалива от следобеда насам. Обикновено нейното бодро чуруликане се носеше из двора по цял ден. Цвета каза само, че е отишла за вода, но е видяла змия и още са ѝ подкосени краката. Родителите не отдадоха много внимание на казаното – село е, лято е, змии да искаш, и разговорът си продължи около ежедневиите битовизми.

А тя едва дочака да мине нощта – дълга, безкрайна, часовете се нижеха като лястовици, строени да отлитат на юг. Още в ранни зори тя помоли майка си да отиде до приятелката си Добра. Уж да си поприказват по момичешки. С нея бяха заедно от деца и всичко си споделяха. А най-важното за нея в момента бе, че Добра знаеше всичко за всеки от селото и Цвета трябваше да се осведоми кой е момъкът с гиздавия кон. Искаше да узнае всичко за него – кое беше семейство му, беше ли драговник* с някоя от момите от селото, всичко.

* Драговник – любим мъж, либе

* * *

– Добре, Добринке моя, ти си ми като сестричка, откакто бяхме в люлката. Каж ми знаеш ли кой е? Как се казва? Цялата нощ не съм мигнала заради един негов поглед. Не изпитвам глад, не изпитвам жажда... а само онова странно присвиване в стомаха.

Седеше на една розетка и кършеше ръце. Дори и сега, докато говореше за него, страните ѝ бяха пламнали.

– Цвете, ах, Цвете, очите ти греят. Гласът ти трепери. – Приятелката ѝ съпреживяваше всичко с нея. – Така, като гледам, без да съм се влюбвала, мога да ти кажа, че това е любов.

– Чакай, каква любов? Така изведнъж? Просто погледът му беше толкова смел, така се притесних, че си изпуснах кофата. Каж ми, кои са ергените, дето яздат тука. Аз друг на кон в селото не съм срещала.

– Мисля, че много добре знам кой е. – Продължаваше да я държи в напрежение дружката ѝ. – Косата му черна и гъста на вълни ли беше? А конят – кафяв, дългогривест?

– Дааа, същият. Косите му бяха като гъста черна вълна, не като на другите ергени.

– Ха-ха! Така е, така е. Красавец си е нашият Иван.

– Как вашият Иван? Как така? Иван ли се казва?

– Ами така, ние сме рода. С Иван сме втори братовчеди.

– Добре, истина ли ми казваш? И досега да не съм знаела. Ах, да дойде зимата, да намалее тая пуста кърска работа и да почнем да ходим на попрелки. Само веднъж да поседне до мене...

– Цвете, не бързай да се вгорчаваш, но трябва да

знаеш нещо. – Добра наведе поглед смутено. – Нашите викат, че, ммм, че чичо Митъове са обещали Иван на Великовата щерка – Радка.

Цвета се изправи пребледняла, само това се надяваше да не чуе от устата на най-добрата си приятелка.

Беше обещан на Радка от съседната махала...

Ах, каква щастливка беше Радка! Да има годеник като него! Най-силният, най-снажният, с най-мъжкия поглед. Очите му те караха да трепериш.

Добра видя разочарованието ѝ и побърза да я утеши:

– Не бързай да посърваш, сестро. Още не са се главили*. Ще видим до зимата – я камилата, я камиларят. Чичове не бързат да го женят веднага. Само приказки са още.

– Каквото е писано, Добро... Аз ще вървя, и без друго добитъкът чака, а аз дотичах рано-рано. Пак ще се видим, по-после.

Запъти се унила към пътната врата, а Добра я хвана за ръка с цялата приятелска подкрепа, на която беше способна:

– Нищо още не се знае, чу ли? Горе главата!

* Главили – сгодили